

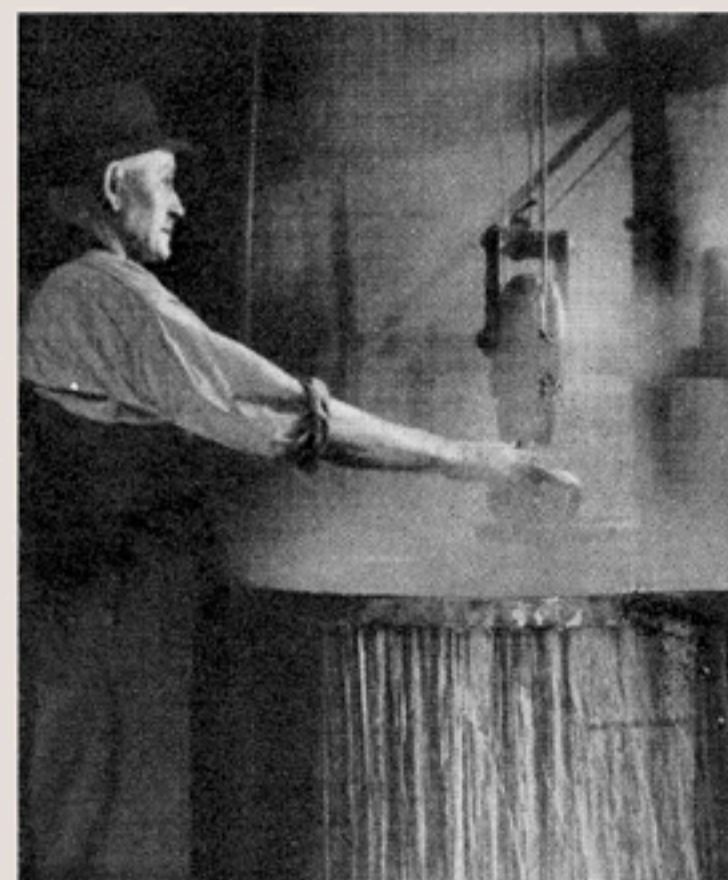
M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

Historien om Schaumanns Klædefabrik udgør en væsentlig del af den sønderjyske industrihistorie. Den er væsentlig, fordi det var en virksomhed der i sine bedste år beskæftigede over 100 mennesker, den er væsentlig fordi det var en virksomhed der gjorde vejen fra håndværk til moderne industri, den er væsentlig fordi virksomheden formåede at overleve meget længe i en presset branche.

Det er dermed både historien om en virksomhed der har haft stor betydning for lokalsamfundet og historien om en virksomhed der har betydning for analysen af en branche på landsplan.

I begyndelsen var der – farveriet. Farverivirksomhed var fra gammel tid omgærdet af megen mystik og ikke uden grund. Farverne havde selv svært ved at forklare de kemiske processer der ændrede den oprindelige farve på klædet. Farverne var stolte af deres håndværk, så stolte, at de gerne viste deres farvede underarme frem på søndagsspadsreturen.

M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

Mads Schaumann (1848 – 1925) startede sin farverivirksomhed i en lejet stueetage på Sønderbro over for det gamle Hertug Hans hospital. Den første annonce for virksomheden var indrykket 25. april 1872. Dengang brugte man endnu naturfarvestoffer som havde været anvendt siden oldtiden.

Farverivirksomhed var på tilbagetog i de større byer på det tidspunkt, men i Sønderjylland var der stadig megen landleg uld, spundet i løn på gårdene, der skulle farves. Det gik godt for den unge farver, som i 1880 købte sin egen ejendom, Lavgade 3. Huset var både bolig og arbejdssted for familien Schaumann.

Lige fra begyndelsen blev der knoklet i den lille virksomhed som i de næste mange år frem mod 1899 højst beskæftigede 5 mand. Måske blev der også knoklet for meget. Af de 10 børn fru Schaumann fødte, blev kun 2 voksne.

Nyt Farveri.
 Undertegnede tilhæver sig herved at hofsendtgjøre for et æret inden- og udenbys Publikum, at jeg har etableret mig som Farver her i Byen og hær i Dr. La d e m e i e r's Hus paa Sønderbro. Med Farveriet anbefales tillige al Slags **Twist** og **Linnedgarn**, baade farvet og ufarvet i gode og prisbillige Varer. I det jeg troer at kunne tilfredsstille alle til Faget nu til Dags hørende billige Forbringere, haaber jeg tillige, at alle, som velvillig vilde forunde mig deres Søgning, snart vilde finde sig overbeviste om reel og billig Behandling i enhver Henseende.
 Haderslev, den 26. April 1872.
 Erhøbiagt
M. Schaumann.

M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

Max Schaumann (1875 – 1953) blev kompagnon 1905 og indehaver 1918. Han var i udpræget grad manden der ændrede virksomheden fra håndværk til industri. Det første store spring kom 1899 da ejendommen i Højgade blev fuldstændig ombygget med en ny 3 etagers fabrik med spinderi og væveri. Farverivirksomheden blev bibeholdt.

Efter 10 år var også disse rammer for snævre. Virksomheden erhvervede det gamle Paulsens savværk på Simmerstedvej. Grunden var godt beliggende i forhold til transport og havde gode udvidelsesmuligheder. 1910 stod den nye klædefabrik klar. Virksomheden Schaumanns Klædefabrik er i dag uløselig forbundet med Simmerstedvej, hvor fabrikken voksede sig større gennem de næste mange år.

I 1914 åbnedes der også en butik i Nørregade 12 overfor domkirken. Også denne bygning var særlig opført til formålet.

M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

Virksomheden var nu fast etableret som familievirksomhed, hvor generationerne afløste hinanden i regelmæssige mønstre. 3. led var brødrene Max jr. og Kai Schaumann. Max kom ind på topplan i 1926, som forretningsleder og leder af konfektion og renseri. Kai der var to år yngre, blev i 1928 teknisk leder af fabrikken.

Den ældre Max Schaumann var i 1928 blevet landstingsmand for Det konservative Folkeparti og overlod derfor meget af den daglige ledelse til sønnerne, men som indehaver var han stadig med i de større beslutninger. De tre ledere blev til tider kaldt triumviratet. I perioden 1928 – 1944 blev der foretaget talrige udvidelser af fabrikken, der var en af de betydeligste i Haderslev. Der var ca. 125 ansatte i disse år.

M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

4. og 5. generation trådte til i den vanlige glidende overgang. Helge Schaumann, søn af Kai Schaumann, var allerede med som leder af appreturafdelingen og farvermester fra 1964. Han overtog den egentlige ledelse i 1977. Max Jørgen Schaumann var barnebarn af Max jr. Han kom med i ledelsen fra de tidlige 1980'ere.

Hele klædebranchen i Danmark var siden 1950'erne stærkt truet af bl.a. lavere arbejds lønninger i andre lande. Mange store fabrikker lukkede, også Schaumann blev truet i 1970'erne. Men det lykkedes at rette skuden op igen og man holdt produktionen gående indtil årsskiftet 1994/95 da fabrikken lukkede som den næstsidste klædefabrik i Danmark. 123 års virksomhedshistorie var slut.

M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK

Medarbejderne roste i høje toner ledelsen ifølge de eksisterende jubilæumsskrifter, der er de eneste skriftlige kilder. Men tonen kunne være hård. Der er flere beretninger om medarbejdere der gik i vrede. Til gengæld kom de ofte lige så hurtigt tilbage. Stridigheder blussede op og blev snart bilagt.

Kunne lunten være kort i enkelte situationer kunne perspektivet også være endog meget langt. Allerede i 1942 oprettede Max Schaumann en pensions- og understøttelsesfond til medarbejderne. Egenkapitalen var oprindelig 50.000.-. Både den og antallet af fonde blev løbende udvidet.

Fra 1943 havde medarbejderne mulighed for at holde ferie ved Kjelstrup strand, hvor 5 sommerboliger stod til deres rådighed. Hver familie kunne få en 2-3 ugers ophold. Som en særlig medarbejderpleje blev det i 1970'erne tilladt at ryge under arbejdet.

